

Seadused

teede ja sildade ehitustoimetuse üle

Eestimaa kubermangus

wäljaantud 1905 a. korralise Eestimaa maapäewa otsust mööda,
kinnitud Eestimaa kubernereri poolt.

I. Teede ja sildade kohus.

§ 1. Teede ja sildade orjus Eestimaal seisab lunastamata koor-
mana kogu maksualuse krundi ja põhja peal, mida iga maakohaomanik
oma maakoha adraarwu järele täitma peab. Talu maakoha rentnik
täidab seda kohust ainult kontrahi läbi oma peale wõetud kohustust mööda.

Wäljaarwatud on sellest üleüldisest seadlusest need teed ja sillad,
mis teedeehituskapitali rahadest ehitatud, ülespeetud ja iseäralisel põhjal
walitsetud saawad.

II. Teede ja sildade jaotus.

§ 2. Üksikud teed ja sillad saawad otstarbe järele, milleks neid
pruugitud saab ja nende walituse wiisi järele järgmiste liikidesse jaodatud.

A. Teed.

1. Teedeehituskapitali teed.
2. Postmaanteed.
3. Maanteed (коммуникационные дороги).
4. Rihelkonnateed.
5. Kirikuteed.
6. Kiriku kõrwalteed,
  - a) mõisakõrwalteed,
  - b) kogukonnakõrwalteed.

B. Sillad ja parwed.

1. Teedeehituskapitalisillad.
2. Kontingenti sillad (osamaksu sillad), parwed ja maaletuleku-
sillad.
3. Rihelkonna sillad ja trummid.
4. Sillad ja trummid kirikukõrwalteede peal.

§ 3. A. T e e d.

1. Teedeehituskapitali teede sekka saavad need teed arvatud, mis teedeehituskapitali kulude peale ehitatud, ülespeetud ja iseäralisel põhjal walitsetud saavad.

2. Postmaanteed: siia hulka arwatakse teed, mis postjaamasi üheteisega ühendawad ja millede peal kroonu kirjapost sõidab. Nende teede harilik laius peab 4 süllda olema.

3. Maanteed on need teed, mis kubermangulinna Tallinnad kreisilinnadega Gestimaal ehk lähemates kubermangudes ehk ka kreisilinnasi üheteisega ühendawad; peale selle niisugused teed, mis rüütlikonna nõukogul siia liiki ülesse wõetud saavad. Maanteede harilik laius peab 3 süllda olema.

4. Kihelkonnateed: siia liiki arwatakse teed, mis kirikukonwenti poolt nende teede wõrgu hulka on arwatud, kus rohkem läbitäimist asutatud paikadesse on, nagu kirikud, raudteejaamad, alewid, wabrikud ja supeluspaiwad. Nende teede harilik laius ei pea mitte wähem kui 3 süllda olema.

5. Kirikupeateed: siia loetakse niisugused teed, 1) mis rüütli mõisade juurest kihelkonnakiriku juurde wiiwad, 2) kõik teed ühe kiriku juurest teise juurde, 3) ühendusteel nende wiimaste wahel üheteisega ja postmaanteede ja maanteedega. Nende teede harilik laius ei pea mitte wähem kui 3 süllda olema.

6. Kiriku kõrwalteed: siia liiki arwatakse:

a) niisugused teed, mis karjamõisadest, maakohtadest ja mõisamaataludest kõrgema järgu teede peale wälja wiiwad (n. n. mõisakõrwalteed),

b) niisugused teed, mis külasi ehk üksikuid talusi kirikusse wiiwad kõrgema liigi teega ühendawad (fogukonnakõrwalteed).

Need teed ei tohi mitte wähem kui 10 jalga laiad olla.

B. S i l l a d.

1. Teedeehituskapitali fillad on niisugused fillad, mis teedeehituskapitali kuludega ehitud ja ülewalpeetud ning iseäralisel põhjal walitsetud saavad.

2. Kontingenti sildade (КОНТИНГЕНТНЫЕ) nime all tulewad kõik niisugused fillad, parwed ja maaletulekusfillad arwata, millede ehitus ja ülespidamine ühe kindla jäo mõisade ja maakohtade ning nende külges olewate talukohtade peal seisab. Nimes iga filla jäuks määratud mõisade ja maakohtade üle, niikui ka adrade osajagu, mille järele nad igakordse wiimase maksude hindamisest mööda ehituse ja paranduse tööde juures osa peawad wõtma, on nõnda nimetud osalehtedes ülestähendud. Need saawad landstoa peal alalhoitud.

3. Kihelkonnafillad ja trummid on niisugused, mis kumbagi 1 ja 2 liigi fildade hulka ei käi ja mis postmaanteede ja muu maanteede, nii kui ka kihelkonna ja kirikupeateede peal on.

Tähendus: Trummide nime all tulewad arvata 1) kõik puufillad mitte üle 2 sülla pikka pörandaga 2) kivi- ja puitfillad kummi 2 sülla pikad nii kui 3) kõik ilmarõõmimata kivi- ja puittrummid.

4. Sillad ja trummid kirikufõrwalteede peal on niisugused, mis § 2 A, p. 6 nimetud teede peal on.

III. Teede- ja fildadeehituse walitluse organid.

Teede- ja fildadeehituseolu walitluse ja järelewaatamise organid ja nende õigused ja kohused on järgmiselt korraldatud:

§ 4. Maapäewal ja selle asemel rüütlikonna nõukogul on järgmised kohustused:

a) teedeehituskapitali majandusplaanide ja aastaelarwete walmitamine ja nende eelarwete täidesaatmise määramine sellekohaste ministriumide poolt kinnitud juhataste põhjal (waata: teedeehituskapitali walitluse talituskorraldus).

b) Juhataste teedekohuste kordasaatmise üle wäljaanda,

c) Niisuguste teede ja fildade määramine, mis postmaanteede ja muu maanteede ning kontingendifildade liiki arvata tulewad, nii kui kindlakstegemine selle üle, mill wiisil need ehitused korras hoida tulewad.

d) Lõppulise waidlemiste otsustamine kreisiteede- ja fildadekomisjonide ning kiriku konwentide otsuste wastu teede- ja fildadeasjus.

e) Liikmete walimine maateedekomisjoni ja presidentide ning liikmete walimine kreisiteedekomisjonidesse (§ 6 ja 7).

f) Määramine selle üle, misugused kihelkonnad ühise kihelkonnateedekomisjoni asutama peawad (§ 11).

g) Kindlakstegemine, mill ajaks uued fildade ja teedeehituskohuste jätamised walmis tehtud peawad saama.

h) Kihelkondade teedehindamise kinnitamine (§ 17—20).

i) Era ning awalikude kruusiateede awamise abinõude muretsemine (§ 44 ja 47).

§ 5. Ülemkirikueestseisjate ametite peal seisab § 3 A, 5 ja 6 nimetud teede ja nende peal otewate fildade ning trummide seisukorra ülemjärelwaatamine. Waidluste korradel otsustab ülemkirikueestseisjateamet misugused teed nende liiki arvatakse.

§ 6. Maateedekomisjoni, mis koos on Ritterschaftshauptmannist (rüütlikonna peamehest) presidentina, ühest rüütlikonna nõukogu poolt walitud abipresidentist, ühest alalisest liikmest, 4 kreisiteede komisjonide presidentidest ja rüütlikonna nõukogu poolt walitud sekretärist, peal seisab:

1) tööde ettevalmistamine ja täidesaatmine, mis teedeehituskapitali asjus rüütlikonna juhatusel all on, iseäralise tallituskorralduse põhjal selle üle;

2) ülemjärelvaatamine § 3 A, 1—4 nimetud teede ja nende peal olevate sildade seisukorra üle;

3) projektide ja heafarmamiste valmistamine kõigis maapäeva ja rüütlikonna nõukogu valituse all olevates teedeehituseasjus.

§ 7. Kreisiteede- ja sildadekomisjonid seisavad kreisidest maapäeval valitud jäuskonnaõhlahärradest koos ühe kreisivolniku juhatusel all. Nad peavad, peale iseäralises juhatuses seletatud kohuste teede ehituskapitali valituse poolest § 2 B, 2 nimetatud kontingentsildade üle vaatama ja peavad presidenti ettepaneku peale sillaehituskohuse jäutamise vastu tõstetud kaebuste § 27 üle oma arvamisest avaldama.

§ 8. Nende komisjonide presidentidel on ülesandeks:

1) iga kaebuse üle teede- ja sildadeehituskohuse jäutamise vastu isikuliku ehk komisjoniliikmete kätte antud tõstmise ja järelvaatuse põhjal heafarmamisi rüütlikonna nõukoguse sisseanda, tarbe korral peale nõupidamisest kreiskomisjoni liikmetega (§ 20, 21 ja 27);

2) uute era kruusiateude avamiste ettepanekutel (§ 42, 43) ehk kruusilaagri sunnitud müümistel avalikudeks kruusiateudeks (§ 42 ja 45), niikui sarnastel juhtumistel (§ 47) peale järgnend katsete, sellekohasi heafarmamisi äraanda;

3) sissetulnud kaebuste poolest teede ja sildade seisukorra üle ennaft § 55 ja 56 nimetud määruste järele seadma.

§ 9. Kreisiteede komisjoni liikmete kohus on presidentile § 8 nimetud juhtumistel abiõks olla.

Edasi on kreisiteede komisjoni liikmed jäuskonnaõhlahärradena kohustud:

a) kontingenti sildade ülespidamise üle omas ringkonnas muret pidama ja neid mitte harvem kui üks kord aastas järele vaatama;

b) kontingenti sildade parandustarve korral nende sildade osamakust ja teust osavõtjate mõisade omanikka kokkukutsuma, et nendega abinõude üle nigaeste sildade korraldamises nõupidama ja siis tarviliste ehituste jäutamist kordasatma (§ 25—28);

c) ehitust § 37 ja järgnevates nimetud määruste järele juhatama.

§ 10. Kirikukonwendi peal seisavad järgmised kohustused:

1) kihelkonnateede-komisjoni liikmete waalimine.

2) teede hindamise lehtede läbiwaatamine ja — tarwituse korral — nende täiendamine (§ 17), niikui ettepanek rüütlikonna nõukogule nende kinnitamiseks,

3) teede jäutamise kinnitamine,

4) kaebtuste läbiwaatamine ja otsustamine kihelkonna teede-komisjoni määruste üle teedejäutamises,

5) otsustamine kihelkonna teedewõrgu (waata: § 3 A, 4) hulka wõetawate teede üle,

6) korraldamised selle üle, et niifugused teed, millede peal elaw liikumine on, kruusi ehk tautud paekivi asemel tautud granitkividega fillitud (§ 18) saawad.

T ä h e n d u s: Kaebtused kirikukonwendi otsuste üle tulewad kohalise kreisiteede-komisjoni presidentile § 60 järele sisseanda.

§ 11. Kihelkonnateede-komisjonid saawad kirikukonwentide poolt kolme aasta peale walitud.

Komisjon seisab koos mõlemist kirikueestseisjast, kellest üks presidentiks walitud saab ja 2 liikmest. Kolme liikme koosolekul on komisjon lõppuotfuline. Komisjoni seisu üle peab Ritterschaftshauptmannile (rüütlikonna peamehele) teadusti andma.

T ä h e n d u s: Mõnes maapäewa ehk rüütlikonna nõukogu poolt tähendatud kihelkondades saab walimine ühendatud istumiste peal ühijelt nende kihelkondade (§ 4) üle ärapeetud, ilma et sellepärast teedejäutamine nendes kihelkondades kokkutõmmatud saaks.

§ 12. Kihelkonnateede-komisjonil on järgmised ülesanded:

a) Teede arulehtede projektide kokkuseadmine ja teede hindamine (§ 17—19).

b) teedejäutamise projektide valmistamine rüütlikonna nõukogu poolt finnitud hindamistelehtede põhjal (§ 21),

c) osade kättejuhatamine nendele, kes konwendi poolt finnitatud jäutamise põhjal (§ 21) kohustatud on ja teadaandmine kreisipolitseile jäutamise üle postmaanteedel ja maanteedel,

d) kiriku kõrwalteede jäutamise (§ 22, 23) üle ja rentnikude osade jäutamise üle peamõisa osast tõstetud kaebtuste otsustamine (§ 21),

e) kohawaatamine ja heaksarwamine uute kruusiaukude awamisel (§ 42) ja taotud granitkivide muretsemisel (§ 47),

f) werstapostide ja teenäitajate ülesseadmise juhatamine (§ 52),

g) lumepuhastamise jäutamine teede peal (§ 54),

h) teede seisukorra üle waatamises ja nende nõutawa laiuse pidamises kaasaaitamine (§ 3).

§ 13. Iga kihelkonna kiriku eestseisjate peal seisab otsekohene hoolekandmine kihelkonna- ja kirikupeateede ning silbade üle (§ 31) ja peaülewaatus kiriku kõrwalteede üle (§ 22, 23 ja 36). Iseäranis seisawad nende peal §§ 33, 34 ja 36 tähendud kohused.

§ 14. Mõisawalitsuse (mõisaomanik, rentnik ehk wolinik) peal on

kohus (pääle sildade järelvaatamise iseäralistel juhtumistel w. § 40) — mõisade kõrwalteede parandamise üle (§ 22, 35 ja 36) walwata ja teedejautamise juures kihelkonnas peale kindlakstegemist rentnikute kontrahis mahatehtud osade üle kihelkonnateede-komisjonile mõisaosa küllest ärajäutatud teede jägude üle ja sealjuures juhtuwatest muudatustest teadustada.

§ 15. Wallawalitsused on kohustud:

- 1) Walla kõrwalteede seisukorra üle walwama,
- 2) kiriku kõrwalteede peale kukkumate tee- ja sillaehituse töösi päris-kohtaomanikute kui ka rentnikute wahel ärajäutama,
- 3) selle üle walwama, et kruusiaugud ühetasa ja materjali raiskamise eest hoides nõutawa sügawuseni wälja kaewatud saaksiwad.

§ 16. Wallawanema abilised teedeasjus (n. n. wallateede ülewajataja, sillakubjad) saawad wallawalitsuse poolt vähemalt üks iga mõisafogu peale ja otsekohese § 15 nimetud kohuste täitmisega usaldud. Nad on iseäranis §§ 21 ja 23, nii kui 32 nimetud kohuste ja igakõiktu kohtaomaniku ehk rentniku peale määratud tööde üle teadust andmisele kohustud ja peawad wallawanemale ehk kiriku eestseisjale teede ja sildade seisukorra üle teadustama.

IV. Teede- ja sildade-ehitustööde jäutamine.

A. Postmaanteed ja maanteed ning kihelkonna- ja kirikupeateed.

§ 17. Iga kihelkond peab omas piirides olewaid postmaantee si ja muid maantee si, kihelkonna- ja kirikupeatee si ning nende maantee de ja teede peal olewaid sildasi ja trummisi (§ 3, B. 3) ülewaltpidama. Iga aastase teede parandamise jäutamiseks tulewad kõik teed, selle järele, kui palju tee peal sõidetakse, teede hindamise klassidesse ärajäudata, kus juures kruusiantude kaugus, maapinna laad, nii kui tarwiliste kraawide ülewaltpidamine tähelepanemise alla wõetud wõiwad saada. Teedehindamise juures saab üks sild keskmiest kihelkonnas kõige rohkem olewast teeliigist teemõeduks arwatud. Üks jooksw sild niisugusest teest, mille parandamine raskem on, saab mitme teemõedu jookswa sülla asemele arwatud, kuna mittu jookswad silda kergem parandatawast teest ühe teemõedu jookswa sülla asemele arwata tuleb.

Kihelkonna teedekomisjon seab igas kihelkonnas teedehindamise koftu, kuhu kõik postmaanteed ja maanteed (коммуникационные дороги) ning kihelkonna — ja kirikupeateed kihelkonna piirides nende peal olewate sildade ja trummidega, nii kui kraawide, käsi puude, kaldakindlustustega j. n. e. oma laiuse ja pikkuse mõeduga ja nende hindamiselklassiga arwatud saawad, s. o. selle arwuga, kuda nad jautamise juures arwusse üleswõetud on saanud.

§ 18. Kirikukonwendi otsust mööda mõivad palju käidavad teed kruusi ehk taotud pae kiwi asemel taotud granitfiwiga parandud saada, fiiski peab wiimane parandamise wiis hindamise juures arwatud saama.

§ 19. Kihelkonnas jäutatud teede peal olewad fillad ja trummid on kas niisugused a) mis terve kihelkonna poolt ühiste kuludega ehitud ja ülewalpeetud saawad wõi niisugused, b) mis kohastele maaomanikudele parandamiseks antud saawad (w. § 3 B. 3).

a) Esimeste fildade juures peab kirikukonwent kirikueesti seisjate läbi tarwilised abiõud ehituseks ja ülespidamiseks juhutama, sellekohase materjali ja töökordasaatmise jäutamise sama taolise talituswiisi järele nagu kontingenti fildade juures (w. § 24 ja järgmistes ja § 37 ning järgmistes) ettevõtma ja parandusi toime panna lastma.

b) Muud fillad ja trummid peawad võimalikult kohastele maaomanikudele parandada antama ja nende pikkuse järele teede jäutamise juures arwatud saama. Harilikult saab 1 jalg filla parandamisest mitte rohkem kui 6 sülla oma kohase teeliigiga, ja 1 jalg trummi parandamisest mitte rohkem kui 4 süllaga wiimastest arwatud. Käsi puud ja kalda kindlustused peawad nende ülespidamise kulude kohaselt maaomanikule arwusse wõetud saama.

T ä h e n d u s 1. Puufildade ja -trummide pikkus saab pöranda pikkuse järele, kiwi fildade ja -trummide pikkus aga terve pikkuse järele, s. o. pöranda, kalda- ja wahesammaste ning läbijooksu awanduse laiuse järele, arwatud.

T ä h e n d u s 2. Beskitammide peal olevate fildade parandamine tuleb weskioomanikude kätte anda ja muude fillaparendustega wõrreldes pool sellest arwata.

§ 20. Kihelkonnateedekomisjoni poolt valmistud teedehindamise projekt tuleb konwendi kokkukutsumisel selle liikmetele teada anda. Peale konwendi otsust hindamise projekti üle ning mõne waidlemise üle seal juures saab projekt asjakohaliste kaebtustega rüütlikonna nõukogule ette pandud, kes teedehindamise põhjuse läbi katsuma peab, nende wastu tõstatud kaebtuste üle otsust andma ja teede hindamise projekti kinnitama peab.

§ 21. Rüütlikonna nõukogu läbi hindamise kinnitamise järele valmistab kihelkonna teedekomisjon teedeparandamise jäutamisarwed. See sünnib järgmiselt.

a) Üleüldine kihelkonnaadrade summa, saab üleüldise teedearwe summa peale arajäudatud, ja iga adra peale tulew teearwe iga mõisa adraarwuga kaswatud.

T ä h e n d u s. Kirikumõisjade talunikud wõtawad teedekohusest kirikumõisatalumaa adraarwu järele osa.

b) Mõisa peale tulew teearwe summa saab adraarwu järele päris-

kohtade ja peamõisa wahel jäutatud, ja sülbade arv (дорожный контингентъ) saab lahus mõisa wahel ühelt poolt ja päriskohtade wahel teiselt poolt võimalikult mõisa piirides kätte juhatud.

c) Kihelkonnateede komisjoni president teatab kirjalikult jäutamise projekti üle iga mõisa- ja wallawalitsusele, kui palju jookswad süldasi teest, kui palju teearwest ja kus kohal parandada tuleb.

2) Jäutamise projekti wastu tõstetawad kaebtused, peawad 14 päewa jookswul teaduse kättesaamise päewast arwates, kihelkonnateedekomisjonile awaldatud saama, kes siis seda läbikatsub ja projekti mõne tarwilise muudatuseettepanekuga konwendile finnitamises ettepaneb.

3) Konwendi poolt finnitud teede jäutamise järele näitab kihelkonnateede komisjon iga mõisawalitsusele selle teejäu kätte, mis mõisal ja rendikohtadel parandada tuleb ja iga wallawalitsusele need teetükid, mis päriskohtaomanikul parandada tuleb, kui mitte enne mõisa- ja wallawalitsuse wahel üht leppingud selles asjas ei ole tehtud. Kihelkonnateedekomisjon on kohustud niifuguse leppingu kordamineku peale mõjuma.

4) Mõisawalitsus juhatab mõisa- ja talumaarentnikutele need teejäu kätte, mis neil parandada tuleb ja teatab kihelkonnateedekomisjonile ja wallawalitsusele 14 päewa sees, misfugune teejäu rentnikutel parandada tuleb.

5) Wallawalitsus jäutab päriskohtaomanikudele parandada määratud teesoja iga üksiku koha wahel adra arwu järele ära.

6) Kui aga rendikohtade hulgas müügi läbi muudatusi ette peats tulema, siis peab mõisawalitsus kihelkonnateedekomisjonile seda teatama, ja wiimane jäutab uutele päriskohtadele teesjad ära, kus juures teesoja, mis endiste päriskohtade wahel jautatud on, puutumata jääb.

7) Wallawalitsus peab päris- ja rendikohtade teesjade wahed ära märkima, mõis aga järelejäänud oja märkimise eest muret kandma.

8) Waidluste korral mõisade ja waldade wahel teekohuse jäutamise üle maksawad § 57 nimetud määrused.

B. Kõrwalteed (Побочныя дороги).

§ 22. Karjamõisadesse, maakohtadesse ja mõisa maa küllest lahus peredesse wiivate kõrwalteede ja nende peal olewate sülbade ja trummide parandamine saab selle mõisawalitsuse poolt, kelle jarel need kohad on, nende wahel ärajäudatud, kui selle üle midagi kontrahi läbi maha tehtud ei ole.

Kaebtuste korral eelpool nimetud jäutamise üle maksawad § 57 nimetud määrused.

§ 23. Üksikute perede ehk külade juurest kõrgema järgu teede peale wäljawiivate kihelkonna- ehk kirikukõrwalteede ja nende peal olewate sülbade

ja trummide parandamine on kohalise talukogukonna kohus; teedeparandamine peab wallawalitsuse poolt, kes ka teede kordasoleku üle vaatama peab, ühikute talurentkohtade maatükkide wahel ärajäutatud saama.

C. Kontingenti fillad (КОНТИНГЕНТНЫЕ МОСТЫ).

§ 24. Kontingenti sildade parandamine peab kohalises kontingentis (КОНТИНГЕНТЫ) olevate mõisade ja maakohtade poolt ühes nende waldadega täidetud saama, kus juures selle kordasaatmise jäutamine kohalise filla peale määratud adraarwu (w. § 3 B, 2) järele sündima peab.

§ 25. Kohaline jauskonna fillahärra rehkendab pääle nõupidamist osamaksufilla peale tulewa mõisade ja maakohtade omanikutega igal ühikul juhtumisel suurema paranduse jauks tarwilist materjali, juurdewedu, tööpäiwi ja rahalisi maksusi ja jautab mõisade üleüldise adraarwu järele üheltpoolt materjali ja rahalised wäljaminekud kohalise filla juurde arwatud mõisade ja maakohtade peale ära, teiselt poolt materjali juurdewedu ja tööpäewad kohaliste mõisakogukondade peale, wiimaste hinda teatades, kus juures juurdewedu ja tööpäewad rahaga lunastud woiwad saada.

Wähemad parandused saawad § 40 järele korda saadetud.

§ 26. Seda jäutamist antakse mõisade- ja wallawalitsustele, kellede hulgas kohalised mõisakogukonnad on, kirjalikult teada.

§ 27. Raebtuste korral selle jautamise üle maksawad § 61 nime- tud määrused.

§ 28. Wallawalitsused peawad jauskonna fillahärradele 4 nädala jookkul peale kätte saadud kuulutuse teatama, kas nimetud wald oma jagu filla paranduse juures teoga wõi rahaga ära teha tahab; selle seletuse üle peab wallawalitsus jauskonna fillahärrale protokoli ette panema.

Tähendus: Kui nimetud ajajookkul jauskonna fillahärrale miskid wastust tulnud ei ole, siis tuleb see kohus rahaga ärateha.

V. Teede- ja sildadeparanduse täidesaatmine.

A. Post- ja muud maanteed ning kihelkonna- ja kiriku- peateed.

§ 29. Post- ja muu maanteede ning kihelkonna- ja kirikupeateede jägu, kus sõidetud saab, peab alati heas korras peetud saama ja wähe- malt üks kord aastas kahel esimestel 2 sülla laiuselt, ja kahel wiimasel 1½ sülla laiuselt kõlbliku materjaliga parandud saama.

Tähendus: Kui materjal talwel juurde weetud saab, siis võib teda tee äärte peale ainult ühele poole maha panna, kus teel tarwiline laius on; kus seda aga mitte ei ole, peab materjal tee kõrwale parajasse paika ülessehoidmiseks pan- dud saama.

§ 30. Termin, milla teede parandamine valmis peab olema, saab post- ja muu maanteede jaoks politsei poolt, kihelkonna- ja kirikupeateede jaoks kirikueestseisjate poolt määratud, siiski aga nõnda, et parandamised võimalikult enne külwiaega ehk peale lõikust iga aasta ettevõetud saakivad.

§ 31. Post- ja muud maanteed saavad ühel selleks määratud päeval politsei poolt, niisama ka kihelkonna- ja kirikupeateed kirikueestseisja ehk ühe kihelkonnateedekomisjoni liikme poolt järele waadatud.

§ 32. Teede järelewaatamiseks peawad mõisawalitsuse asemikud ja wallateede ülewaatajad oma teede osade juurdes olema ja järelewaatajaid ametnikusi saatma.

§ 33. Kui teede järelewaatamise juures väljatuleb, et mõni teejagu sugugi ehk halwaste parandud on ja asjaolud seda parandamist just liiga kiirelt ei nõua, siis määrab kreisipolitsei ehk kirikueestseisja wõi selle asetäitja süüalusele teise pikema ehk lühema termini asjaolude järele selle teejau kordajeadmiseks.

Ei ole aga see teejagu teise järelewaatamise ajaks sugugi ehk halwasti parandud wõi pidi see teeparandamine juba esimese järelewaatamise ajaks tingimata valmis olema ja ei wõinud mitte teiseks korraks jäätud saada, siis maksawad järgmised määrused:

a) Kui jutt post- ehk muu maanteedest on, siis on kreisipolitsei kohustud kohe ilma et uut termini määraks seadusliku abinõu süüdlase wastu pruukima, s. o. nimetud teejagu selle rehnungi peale korda teha lastma ja aega wiitmata seaduse teel seda summad sissenõudma.

Kui nende waldade wallawanemad ehk nende abilised, millede piirides parandatawad teed on, järelewaatamises korrapäralise teede seisukorra üle hooletumad on olnud, siis on kreisipolitsei pääle selle kohustud, wallawanematele wõi nende abilistele trahwisi peale panema ja nimelt asjaolude järele, meeldetuletuste wõi noomitustena, rahatrahwiga kuni wiie rublani ehk kuni 7 päema arestiga.

T ä h e n d u s. Darwiliste wäljaandmiste jäüks teedeparandamise juures saab kreisiülematele ja nende abidele maakasjast 50 rbl. ette makstud.

b) Tulewad kirikupeateed ehk kihelkonnateed küsimise alla, siis peawad kirikuwõõlmündrid ehk nende asetäitjad protokollu asjasje puutuwa teesja halwa seisukorra üle wõtma, kus juures nõutawa paranduse rahasumma arwatud peab saama. Kui kreisipolitsei urjädnik seal juures juhtub olema, siis peab protokoll temast ka allakirjutatud saama. Sedasama tuleb nendest mõisa- ehk walla asemikudest ütelda, kelle osas see kohaline teejagu on, kui nad seal juures juhtuwad olema. Muul juhtumisel on kahe teise tunnistaja allkirjast küll. See protokoll tuleb kohalise kreisi-

ülema abilise kätte saata palwega, parandamist süüaluse kulu peale aega-
wiitmata toime panna lasta ja seaduse teel selle kulusi sissenõuda.

Kreisiülema abilise wõimuses seisab peale selle wallawanemaid ehk
nende abilisi hooletuste korral selle § p. a. lõppul nimetud trahwidega
karistada.

§ 34. Kui teede järelewaatamisel teedejäutamise hulka arwatud
fillad ja trummid halwaste ehk sugugi parandud ei ole ja wersta- ning
osapostid (КОНТИНГЕНТНЫЕ СТОЛБЫ), teenäitajad, käsi puud ja kraavid
omal kohal sugugi olemas ei ole ehk eeskirjawastalises seisukorras on,
siis peab § 33 nimetud määrusi tarwitatama ja nimelt sel mõedul, kas
fillad ja trummid niikui ka teised ehitused post- või muu maanteede peal
ehk kirikupeateede või kihelkonnateede peal on.

Kõik nimetud ehitused peawad § 30 ja 33 nimetud terminide ja
kreisipolitsei ning kihelkonnateedekomisjoni nõudmiste peale waatamata
alati heas seisukorras peetud saama.

B. Kõrwalteed.

§ 35. Kõrwalteede ja nende peal olevate fildade ja trummide
parandamise aeg (§ 22 ja 23) saab, niipea kui tarwis, kohalise mõisa-
ehk wallawalitsuse poolt nende walitsuse all olevate teede jäuks, määratud
ja nendele, kes parandama peawad, teada antud.

§ 36. Juhtub, et parandamine halwaste ehk mitte sugugi tehtud
ei ole, wõib mõisa- ehk wallawalitsuse poolt kaebustü kiirkueestseisjale sisse-
antud saada, kes ühe uue termini määrab ja siis kui tee uuesti pahas
seisukorras on, § 33 järele toimetab.

C. Kontingenti fillad (КОНТИНГЕНТНЫЕ МОСТЫ).

§ 37. Jäuskonna fillahärra teeb peale selle kui § 27 ja 28
tähendud terminid mööda on, oma jäutamise järele ehitusmeistriga kontrahi
fillsa parandamise üle ära ja annab otsekohese tööülewaatusse ühe selle
osakonnas olewa mõisaomaniku kätte.

§ 38. Sillaehitushärra annab wallawalitjustele materjali weo ja
tööliste saatmise termini teada.

§ 39. Juhtub, et selleks terminiks mõisad mitte materjali wälja-
annud ei ole ehk wallad seda mitte kohale wedanud ei ole või oma
töölisi mitte annud ei ole, siis peab jäuskonna fillahärra (УЧАСТКОВЫЙ
ИНСПЕКТОРЪ МОСТОВЫХЪ СООРУЖЕНИЙ) ehk tema asetäitja kreisipolitsei
urjädniku juuresolekul sealsamas paikas protokolli üleswõtma. Siis tuleb
see protokoll ühes teedejäutamise arulehe ära kirjaga § 25 kohalise kreisi-
ülema abilise kätte saata palwega süüalusi kõige lühema aja jooksul seadus-

liste fundusabinõudega § 33 b oma kohusetäitmisele ehk sellekohase lunastussumma maksmisele sundida.

§ 40. Osakonna mõisade hulgast kõige lähem mõisavalitsus töötab fillapolitseiina, annab suurematest wigastustest jäuskonnafillahärrale teadust, sildasti wigastuste eest, iseäranis jäämineku ja kõrgewee ajal, hoiab ja wähemaid parandusi kohe toimetab, mille kulud siis jäuskonna fillahärra poolt jäutatud saawad.

VI. Kruusiaugud.

§ 41. Mõisade omanikud on kohustatud teedeparanduse jäüts oma mõisa piirides tarwilit hagu, kruusi ja liiwa ilma hinnata andma, mis otstarbeks nõnda nimetud era kruusi augud wõimalikult parandatava tee ligikonnas äramärgitud peawad saama.

§ 42. Kui era kruusiaukudes kõlbliku materjali kiht vähem kui 2 jalga paks on, augud üle 5 wersta kaugel, ehk mitte sündsa materjaliga on, peab kihelkonna teedekomisjon kreisipolitsei, ühe osakonna liikme, ühe wallawalitsuse ettepaneku peale wõi kiriku eestseisja ehk kreisiteede komisjoni presidendi käsu peale kokkuastuma ja :

1) küsimuste läbi ümbruskonda tundwate inimeste kääst kindlaks tegema, kas kõlbliku materjali parajas lähiduses tee ääres selle mõisa maa peal olemas on, kes materjali andma kohustud on ;

2) kui see kindlaks on tehtud, paraja koha materjali wõtmiseks wõimalikult ühes nõus mõisaomanikuga wäljawalima.

3) kui leppimist selle üle mitte wõimalik korda saata ei ole, kreisiteedekomisjonile selle üle teatama ;

4) kui mõisapiirides parajas kauguses kõlbliku materjali olemas ei ole, ühte parajad kohta awalikuks kruusiauguks otjima, krundiomanikuga selle augu pärast kauplema ja hinna üle kreisiteedekomisjoni läbi rüütli-kogu wanematele oma arwamist ette panema.

§ 43. Kreisiteedekomisjoni president ehk üks tema liikmetest peab wiimase asemikuna § 42, 3 nimetud juhtumistel asja olu sellesama koha ja paiga peal järele uurima, ja, kui mitte ühendamist wõimalik korda saata ei ole, Ritterchaftshauptmannile (mõisnikude peamehele) sellekohast aruannet ühes oma heaksarwamisega teatama.

§ 44. Kui ilma põhjuseta hao, kruusi ja liiwa wäljaandmise wastu teede parandamise jäüts kohal. erasead. art. 1005 põhjal oldakse, paneb Ritterchaftshauptmann (mõisnikude peamees) selle aga rüütlikonna nõukogule ette, kes tarbekorral seaduslisi sammusi teha määrab, et wastuhakkajad oma kohuste täitmisele kohal. erasead. art. 1005 järele sundida.

§ 45. Riisjama saawad ka § 42, 4 nimetud juhtumised rüütli-

konna nõukogu poolt läbi katsutud, kes selle üle otsustab, kas ühe avaliku kruusiaugu fundusline äraostmine tarviline on. Kui ühinemist heaga korda saata ei ole, peab sunnitud ostmisele ja hindamisele üleüldisel seaduslikel põhjal astutud saama, kus juures ostmiseks määratud kruusi aul iseäralise komisjoni läbi freisi jaadiku eesistumisel, kes freisiteede komisjoni presidendi ameti peal on, hinnatud peab saama.

Tä h e n d u s: Hoovid, aiad ja pargid ei tohi kruusi auludeks mitte võetud saada.

§ 46. Kui rüütlikonna nõukogu heaks arwab, et niisugune fundusline ostmine tarviline on, tarvitab ta abinõusi, et avalikudest rahadest tarvilisi kulusi katta, kus juures üks sellekohane rahamäär teedeehituskapitali eelarve projekti üles võetud saab.

§ 47. Kui mõne ühiku tee ligi sugugi otstarbekohast loomuliku teeparandamise materjali olemas ei ole, siis otsustab rüütlikonna nõukogu kihelkonna ehk freisiteede komisjoni ettepaneku peale selle üle, kas kihelkonnale abiraha teedeehituskapitalist taotud graniitkivide muretsemiseks anda tuleb.

VII. Iseäralised kohused.

§ 48. Graniitkivide kofkuvedamine katkitagumise tarvis teedeehituskapitali kulude peale (w. § 47) ja kiviprügi laiali lautamine võib konwendi otsust mööda kontingendi omanikude peale muu teiste teedeehitustööde asemel pandud saada.

§ 49. Kui teedeehituskapitalist rahalist abi teede ja sildade ehituse ja parandamise jaoks, mis kihelkonna poolt korras hoitud peavad saama, määratud saab, võib materjali juurdewedu ja laiali lautamine nende muu hariliste tööde asemel kontingendi omanikude peale pandud saada ehk võivad kõik mõisad ja wallad ühekorde weopäewade jäutamise läbi tööle pandud saada.

§ 50. Pealkirjad werstapostide peal postmaanteede ääres saamad niimoodi tehtud, et numbrid kaugust mõlemite postjaamade juurde, millede wahel post seisab, näitavad.

Maanteede peal peamad kaugused võimalikult kreisilinnadest ehk postjaamadest ja raudtee jaamadest arwatud saama.

Kirikupeateede peal on kaugus kihelkonna kirikust arwata, muude kihelkonna teede peal on üheltpoolt kaugus kiriku juurde, teiselt poolt kaugus tähtsama lõppupaigani mõduandja, kuhu kihelkonnateed kas ise või post- ehk muu maantee, selle peale nimetud kihelkonnate wälja läheb, wiib.

Teejuhatajate pealkirjad teeharude ja ristiteede peal peamad nende paikade poole juhutama, mille peale werstapostide peal olewad numbrid tähendawad.

§ 51. Kuda korralikumalt pealkirjasi valmistada ja kohad kuhu werstapostid ja teejuhatajad ülespanna tulewad, saawad kihelkonna teede-komisjoni poolt kreisiteedekomisjoni juhatusse peale kindlaks määratud.

§ 52. Teejuhatajad saawad igakordse omaniku poolt, selle maatüki rajal nad seisawad ja wersta- ning kontingentpostid (КОНТИНГЕНТНЫЕ СТОЛБЫ) igakordsete kontingenti omanikude poolt ülespandud ja kordaspeetud (w. § 21).

§ 53. Post- ja muu manteele ning kihelkonna ja kirikupeateede äärdes olewad puuajad, niikui ka ainult kõrwalteede peal lubatud wärarwad peawad talweks omanikude poolt ärawõetud saama.

§ 54. Teede lumest puhastamine talwel saab ühe iseäralise juhatusse järele korraldud, mis Gestimaa kubermangu ajalehe Nr. 32, 1897 aastal kuulutud on.

VIII. Kaebused.

§ 55. Kaebused halwa teede- ja fillaaseisuforra üle tulewad kohalisse kreisipolitseiametnikule või kirikueestseisjale ehk fillaehitushärrale ja ka kreisiteede-komisjoni presidentile sisse anda.

§ 56. Kreisiteede-komisjoni presidentil on woli, kohalisse fillaehitushärra, kirikueestseisja ehk kohalisse wallawalitsuse kääst seletust nõuda, ühte kreisiteede-komisjoni liiget uurimiseks paiga peale saata ja kas nõutawad abi määrata või asjaolude järele kaebuse oma arwamisega selle üle kõrgemasse kohtusse s. o. rüütlikonna nõukogusse, ülem-kirikueestseisjate-ametisse ehk kreisipolitseisse edasianda.

Kreisiteede-komisjoni president teatab kaebajale, mis selle kaebuse üle otsustud on.

§ 57. Kaebused mõisa- ja wallakõrwalteede jäutamise üle, mis §§ 22 ja 23 nimetud on, nii kui ka kaebused waidluste üle mõisade ja waldade wahel teekohuse jäutamise üle (§ 21) tulewad kirikueestseisja härrale sisse anda, kes seda kihelkonnateede-komisjonile otsustamiseks ettepaneb, kui ta mingit ühinemist korda saata ei ole saanud. Wiimase wasta on 2 nädala jooksul, otsuse-teadaandmisest arwates, luba konwendile edasi kaebada.

§ 58. Kaebused kiriku-konwendi otsuste wastu teede hindamise asjus wõiwad 2 nädala jooksul konwendi liikmete poolt kreisiteede-komisjoni presidentile sisse anda rüütlikonna nõukogule ettepanemiseks.

§ 59. Kaebused kihelkonnateede-komisjoni poolt valmistatud post- ja muu maanteele niikui kihelkonna- ja kirikupeateede-jäutamise projekti üle peawad 2 nädala jooksul, projekti teadaandmisest arwates, nimetud komisjonile sisseantud saama. Selle otsuse wastu võib sellesama aja

jooksul kirikukonwendile edasi kaebada. Niisuguste kaebtuste järele ei või enam teedehindamise peale kaebada.

§ 60. Kaebtused konventide määruste üle teede jäutamise asjus saavad kohalise kreisiteede-komisjoni presidentile 2 nädala jooksul sisseantud. Ta on kohustud niisuguste kaebtuste üle oma otsust rüütlikonna nõukogusse sisseandma, isikuliku või selleks wolitud komisjoni liikmete uurimiste ja järeelwaatamiste põhjal, tarbekorral peale nõupidamist kreisiteede-komisjoni liikmetega.

§ 61. Kaebtused sillaehituskohuse jäutamise üle kontingenti sildade juures wõivad 2 nädala jooksul kreisiteede-komisjonile äraantud saada, kelle otsuse vastu sellesama aja jooksul rüütlikonna nõukogule edasikaebada võib.

§ 62. Kaebtuste sisseandmine ei tee mitte kaebtuse all olewid otsust tühjaks; kaebajad on selle järele kohustud kunni asja lõpulise otsustamiseni temale määratud kohusi täitmale.

L i s t.

Cestimaa korralise 1896 a. maapäewa otsust mööda kuulutatud, rüütlikonna nõukogu poolt 19., 20. ja 24. juuni k. p. 1897 a. heaks kiidetud ja Cestimaa kubeneri poolt kinnitatud

S e a d u s e d

talweteede korrashoidmise üle.

1. Post- ja muud maanteed (КОММУНИКАЦИОННЫЕ ДОРОГИ) ning kirikupeated peavad talwel äramärgitud ja regede sõitmiseks heas käidawas korras hoitud saama. Peale reete lõppu peawad teed nii kaugel lumest puhastud saama, et wankred sõita wõivad.

2. Iga mõis omas täies kogus, tema wõera piiride sees olewate kohtade ja tema küllest ärajäudatud päriskohtade ning maakohtadega, on kohustud tema piirides olewate teede peal p. l. nimetud töösi täitma.

3. Talweteede märkimiseks tarwilise materjali peab talweteedeosakonna omanik andma ja märkimise tööd tegema.

4. Talweteede korrashoidmisest ja puhastamisest peawad nii mõisad kui wallad osa wõtma ja nimelt sell wõrral, kui palju teeosade jägamise ajal talurentkohtade ning mõisamaa peal meestesugu elanikusi 14 kuni 60 aasta wanaduses elutsewad, maha arwatud need isikud, kes oma seisuse poolest isikulikudest maksudest ja kohustustest wabastud on.

5. Selle kohuse jäutamine walla ja mõisa wahel saab selle kihelkonna kihelkonnateedekomisjoni, kuhu mõis ülesse on wõetud kätte antud. Kihelkonnateedekomisjon püüab eemalt ühinemist, vähemalt üheks talweks, teeosade jäutamises korda saata. Ei tule aga niisugusest ühinemisest midagi wälja, siis jäutab kihelkonnateedekomisjon teeosad omalt poolt ära, kus juures ta tähele paneb, kas mõned teatud teejäud mitte rohkem kui teised täis tuisatud ei saa.

6. Mõisamaa peal asuwad p. 4 nimetud taluelanikud meeste soost peawad mõisa poolt oma peale wõetud tööde ehk sellele määratud teosa töödest protsentlikel wõrral osawõtma ja mõisapolitsei sellekohasi juhatusi wiibimata täitma. Arwab mõisawalitsus heaks, töösi mõisateejärgude peal üfskute kohustatute ehk hulga peale osadeks ärajägada, siis peab ta niisuguse jäutamise kreisiteedekomisjonile järelewaatamiseks ja kinnitamiseks ettepanema.

7. Kirikumõisad oma talukohtadega tulewad teiste mõisadega ühtewiisi wõrrelda. Kiriku mõisa maade peale kukkuvad teeosad saawad sealse kihelkonna kulu peal ärapuhastud.

8. Kaebtused kihelkonnateedekomisjoni määruste üle peawad konwendile äraantud saama, kes neid lõppulikult otsustab. Niisugustel kaebtustel ei ole aga mitte tööde seismajätmise mõju.

9. Osade ärajäutamise üle, mis paiga peal ära märgitud peawad saama, peab kirikueestseisja härra, koha peale jäutamist, politseile teatama.

